

КОНСПЕКТ
ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ НА БАКАЛАВЪРСКА ПРОГРАМА
„ПОЛИТОЛОГИЯ“

1. Политическата наука

Основни етапи в развитието на политическата мисъл. Обособяване и институционализиране на политическата наука. Политологията като наука: предмет, структура, методи и функция. Политическа теория, международна политика, сравнителна политология, емпирични политически изследвания, методология на политическата наука. Онтология и епистемология в политическите изследвания. Основни теоретични подходи в еволюцията на политическите изследвания. Качествени, количествени и комбинирани методи за анализ на политическите процеси.

2. Властта

Дефиниране на властта. Власт, господство, сила, влияние, манипулация, авторитет, доминация. Възгледите за природата на властта: Макс Вебер, Робърт Дал, Хана Аренд, Толкът Парсънс, Джон Гълбрайт. Постмодерна теория за властта: Мишел Фуко, Юрген Хабермас, Жан-Франсоа Лиотар. Измерване на властта. Едноизмерен, двуизмерен и триизмерен възглед за властта: Р. Дал, П. Бакрак и М. Барац, С. Лукс. Ценностният подход на Харолд Ласуел.

3. Политиката в системата на обществения живот

Природа на политическото. Политика и власт. Политика и икономика, политика и право, политика и морал, политика и религия, политика и мениджмънт. Функции на политиката. Същност и фази на политическия процес. Хоризонтални и вертикални измерения на политиката.

4. История на политическото мислене

Политическото мислене в Античността. Платон и възгледите му за държавата. Теорията на Платон за идеите. Аристотел и неговата „Политика“, главни идеи. Политическото мислене през Средновековието. Политическите идеи на Св. Августин и Тома Аквински. Епохата на Ренесанса и Новото време, теории за държавата и властта: Томас Хобс, Николо Макиавели, Жан-Жак Русо. Големите теории и теоретици на политиката и политическия анализ на 19 и 20 век. Либералните идеи, Алексис де Токвил, Джон Стюарт Мил. Марксизъм и пост-марксизъм. Критика на тоталитарното общество, Карл Попър.

5. Произход, специфика, функции и съвременни форми на държавата

Народен суверенитет и национален суверенитет (Жан-Жак Русо, Ж. Боден). Понятие и критерии за класификация формите на държавно устройство. Раждането на националната държава, възгледите на Т. Хобс и Н. Макиавели за политиката и политическото. Унитарна

държава, федерация и конфедерация – характеристика и особености. Историческа устойчивост на формите на държавно устройство.

6. Демокрацията

Понятие и исторически форми. Основни идеи за демокрацията в Античността. Теории за демокрацията през периода на Просвещението и Новото време (Джон Лок, Жан-Жан Русо). Доминиращи теории за демокрацията през 20 век (Карл Попър, Ралф Дарендорф, Робърт Дал, Раймон Арон). Съвременни теории за демокрацията (Джовани Сартори, Робърт Нозик, Джон Ролс и др.). Институции на съвременната представителна демокрация.

7. Политическа система и политически режим

Теоретичните модели на Д. Ийстън, Г. Алмънд, К. Дойч и др. Структура, функции и ефективност на политическата система. Стабилност и промяна на политическата система. Понятие и типология на политически режим. Политически системи през Античността, Средновековието и Новото време. Общото и различното между тоталитаризма и авторитаризма.

8. Парламентарен, президентски и полупрезидентски режим

Парламентарната република и парламентарната монархия: сравнителен анализ. Ефективност на парламентарното управление. Президентската република. Разделение и взаимодействие между законодателна и изпълнителна власт. Полупрезидентската република. Президентската институция – типове и структура. Конституционни правомощия и действителна власт на президентите (М. Дюверже).

9. Политически партии и партийни системи

Възникване на политическите партии – обяснителни модели и фактори за утвърждаване. Дефиниране на политическите партии. Функции на политическите партии. Критерии за типологизиране. Организационна структура на политическите партии. Партийното финансиране. Партийната система – понятие, типологии. Българското представителство в партийната система на Европейския съюз.

10. Типология на изборните системи и техните разновидности

Типология на изборните системи и техните разновидности. Мажоритарни – в едномандатни изборни райони с относително мнозинство, с абсолютно мнозинство в два тура, с преференции. Пропорционални – със затворена лист, с отворена листа, със свободна листа, единичен прехвърляем глас. Смесени – компенсаторна и паралелна.

11. Гражданско общество

История на идеята за гражданско общество и неговите отношения с държавата. Понятието “гражданско общество”. Предпоставки за възникване на гражданско общество. Институции на гражданското общество. Гражданско общество и социални мрежи: възможности и недостатъци.

12. Политическата култура

Политическа култура, деконструкция на категорията. Политически субкултури. Подходи за изследване на политическата култура: „Гражданската култура“ на Г. Алмънд и С.

Верба, „Американският федерализъм: поглед откъм отделните щати“ на Дейниъл Елазар, „Тихата революция“ на Роналд Ингълхарт, Културната теория на Аарон Уилдавски.

13. Емпирични методи в политологичния анализ

Извадка и анализ на стохастични грешки. Същност и основни етапи на емпиричното политологично изследване. Методи за операционализация, измерване, регистрация, наблюдение, допитване, проучване на документи, контент-анализ, анализ и обобщаване на емпирични факти.

14. История на международните отношения

Система на международните отношения – исторически типове. Концепцията за баланс на силите (Концепцията за *Raison d'état*; „Европейският концерт“ – Метерниховата система; *Realpolitik* – немското разбиране и понятие за *Raison d'état*). Стожерите на британската, американската, френската, немската и руската външна политика и дипломация.

15. Биполярният свят и Студената война.

Начало и причини за Студената война. „Дългата телеграма“ на Джордж Кенан, идеята за „възпирането“. Еволюция на идеите за възпиране. Политиката на СССР за мирно съвместно съществуване („Доктрина Брежнев“). Стратегически ядрен баланс през Студената война, договорите САЛТ и процесът на разведряване, срещите на високо равнище Горбачов – Рейгън в Женева и Рейкявик (1986). Краят на Студената война и последиците за световния мир. Светът след Студената война, структура, главни геополитически сфери на съперничество, динамика на световното лидерство.

16. Международните отношения и теориите за тях

Структура на световната политическа сцена: сили, субекти, тенденции. Водещи теоретични школи: реализъм; структурен реализъм; либерализъм. неолиберализъм; конструктивизъм; марксизъм и постмарксизъм; критическа теория; и др.

17. Геополитическите идеи на 20-и и началото на 21 век

Най-влиятелните геополитически школи и техните главни идеи: Халфорд Макиндър и Алфред Т. Махън. Немска и френска геополитически школи и тяхното отражение върху политиката на Германия и Франция през 20 век. Геополитическите идеи на президента Дьо Гол. Американската геополитическа мисъл във втората половина на 20 в: Никълъс Спикман, Пол Кенеди. Геостратегическо направление: Зб. Бжежински, Х. Кисинджър, С. Хънтингтън, Робърт Кейган, Стивън Уолт, Найл Фергюсън, Гр. Алисън, и др. Военни стратегии: Ханс Бинендайк, Ричард Куглер, Томас Бърнет, Ричард Хаас, Аш Картър и др. Руското евразийство като геополитически проект (Александър Дугин). Геостратегически идеи, разработвани в Руската академия на науките (Алексей Арбатов, Владимир Дворкин, Дмитрий Тренин) и др.

18. Международни кризи и конфликти и теориите за тях

Конфликтът, базови модели. Жизнен цикъл на конфликт. Структура и динамика на конфликт. Ескалация и деескалация. Основни операции на ООН за разрешаване на международни конфликти и кризи: Налагане на мир; Изграждане на мир; Опазване на мир. Съвременните конфликти (Русия – Украйна), (Израел – Палестина) и ролята им за световния мир.

19. Международни проблеми на балканският регион.

Балканите след края на „студената война“. Разширяване на ЕС и НАТО на Балканите. Външнополитическата стратегия на България в балканската политика.

20. Глобално лидерство и глобално съперничество в началото на 21 век

Тенденцията към многополярност. Стратегическият триъгълник САЩ - Китай – РФ и ролята му в световните отношения. Връщане към параметрите на класическо геополитическо съперничество между три световни сили.

21. Евроинтеграцията

Цели и характеристики на евроинтеграцията. Еволюция на евроинтеграцията и разширение на ЕО и ЕС. История, структура и функции на основните институции: Европейски съвет, Европейски парламент, Съвет на ЕС, Европейска комисия.

22. Държавни политики и стратегии в Югоизточна Европа

Съвременните измерения на старите великодържавни концепции. Възприятия и стереотипи в националните политики на Балканите. Република Албания; Република Косово (Албанската теория за нация и различните концепции за решаване на албанския въпрос на Балканите). Република Сърбия; (Великосръбската митология).

ЛИТЕРАТУРА:

1. *Алмънд, Г., Верба, С.*, Гражданската култура, изд. “ГАЛ -ИКО”, С., 1998
2. *Ангелов, Д.*, Образуване на българската народност, С., 1971
3. *Аристотел*, Политика, изд. “Отворено общество”, С., 1995
4. *Арон, Р.*, Демокрация и тоталитаризъм, изд. “Аргес”, С., 1993
5. *Арон, Р.* Социология и политика, С., 2001
6. *Бернщайн, Ед.*, Предпоставките на социализма и задачите на социалната демокрация, Второ издание, изд. “Хр. Ботев”, С., 1993
7. *Бжежински, З.*, Голямата шахматна дъска, Американското превъзходство и неговите геостратегически императиви, 1997, София, издателство Обсидиан;
8. *Бжежински, З.*, Стратегическата визия – Америка и кризата на глобалната сила, 2012, София;
9. *Благоева, Бл.*, Българската политическа култура: традиции и съвременност, 2002
10. *Близнашки, Г.*, Принципи на парламентарното управление, “Конституционализъм и демокрация”, С., 1997
11. *Бобио, Н.* Дясно и ляво, ЛИК, 2001
12. *Бонгран, М.* Политическият маркетинг, С., 1991
13. *Буруждиева, Т., Канева, Л.*, Политическият маркетинг: теория и практика, изд. “Сиела”, С., 2007
14. *Вебер, М.*, Политиката като призвание, В: Макс Вебер, Ученият и политикът, С., 1993
15. *Вебер, М.* Социология на господството. Социология на религията, УИ “Св. Кл. Охридски”, С., 1992
16. *Гелнер, Б.*, Условия на свободата /Гражданското общество и неговите съперници/, изд. “Обсидиан”, С., 1996
17. *Георгиев, Пл.* Българската политическа култура, К&М, София, 2000
18. *Горбачов, Михайл.* Новата Русия. От перестройката до войната с Украйна. Изд. Сиела, 2017

19. Гумилъов, Л., Етногенезисът и биосферата на Земята, Варна, 2007
20. Гълбрайт, Дж., Анатомия на властта, изд. "Хр. Ботев", С., 1990
21. Гюзелев, В., Божилов, И., Стателова, Е., Грънчаров, Ст., и др., История на България, т.2 и 3, С., 1999
22. Дал, Р., Съвременният политически анализ, УИ "Св. Кл. Охридски", С., 1996
23. Дал, Р., За демокрацията, изд. "Обсидиан", С., 1999
24. Дал, Р. Демокрацията и нейните критици, С. 2006
25. Дарендорф, Р., Размисли върху революцията в Европа, ЦИД, С., 1992
26. Дарендорф, Р., Съвременният социален конфликт, ЦИД, С., 1993
27. Добринин, Анатолий. Строго секретно. Изд. Труд, 2005
28. Дончева, Х., Правителството в демократичната политическа система, С., 2003
29. Драганов, Др. Политически системи през ХХ век, ИК "Свят.Наука", С., 1998
30. Дронзина, Т. Етнически конфликти и идентичности – Предизвикателствата на Балканите към обединена Европа, 2004, София.
31. Дюверже, М., Полупрезидентският режим, УИ "Св. Кл. Охридски", С., 1995
32. Дюверже, М., Политически партии, Изд. "Академически проект", М., 2002
33. Енциклопедия на политическата мисъл Блекуел, Съставители: Дейвид Милър и др., ЦИД, С., 1997
34. Иванов, Д., Американското понятие за власт, УИ "Св. Кл. Охридски", С., 1999
35. Кенеди, Пол. Възход и падение на великите сили. Т 1, Издателство на министерство на отбраната „Св. Георги Победоносец“, София 1997
36. Кенеди, Пол. Възход и падение на великите сили. Т 2, Изд. на МО „Свети Георги Победоносец“, 1997
37. Кейган, Робърт. За Рая и Силата. Америка и Европа в новия световен ред. Obsidian, София, 2003
38. Кисинджър, Х. Дипломацията. София: ИК „Труд“, 1997
39. Кисинджър, Х. Години на промяна. ИК „Прозорец“, 1999
40. Кисинджър, Х. Политиката. Към дипломацията на ХХI век. ИК „Труд & Прозорец“, 2002
41. Кисинджър, Х. Световен ред. ИК „Труд“, 2015
42. Кънчев, Р. Май 68: Интелектуалците и властта. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 1994
43. Кънчев, Р. Политиката: метаморфози на властта. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 1994
44. Кънчев, Р. Съвременни военни доктрини и стратегии за национална сигурност. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 1998
45. Кънчев, Р. Защо Русия не следва западния модел демокрация. Геополитическите амбиции на Кремъл в началото на 21 век. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 2008
46. Кънчев, Р. Стратегическата стабилност. Издателска къща „Св. Иван Рилски“, София, 2014
47. Кънчев, Р. Стратегическото съперничество в началото на 21 век. Издателска къща „Св. Иван Рилски“, София, 2018
48. Кънчев, Р. Езикът и властта в политическата семиология на Роланд Барт. Философска мисъл, № 3, 1989
49. Кънчев, Р. Ще бъде ли предотвратена нова война в Европа. София: Соф. институт за глобални и регионални анализи. София, 2024
50. Лок, Дж. Втори трактат за управлението. В: Два трактата за управлението, изд. "ГАЛ - ИКО", С., 1996
51. Макиавели, Н., Князът, изд. "Наука и изкуство", С., 1985

52. *Манолов, Г.*, Цената на изборите, УИ “Паисий Хилендарски”, П., 2009
53. *Мил, Дж., С.*, За свободата, ЦИД, С., 1993
54. *Минчева, Л.*, Качествените методи в сравнителните изследвания, т. 1 и 2, изд. “РИК БИ”, Велико Търново, 2005
55. *Монтескьо Ш.*, За духа на законите, изд. “Наука и изкуство”, С., 1984
56. *Нозик, Р.* Анархия, държава и утопия. Изд. Критика и хуманизъм, С. 2005
57. *Нюланд, Р.* (1993). Избирателни системи. Сравнителен анализ. София: УИ „Св.Климент Охридски“
58. *Пастармаджиева, Д.* (2020) Мажоритарната избирателна система и развитието на обществата, София: Институт общество на знанието, ISBN 978-619-7128-17-8, eISBN 978-619-7128-18-5
59. *Пастармаджиева, Д.* (2020) Методи за изчисляване на изборния резултат (учебно помагало по дисциплина „Избори и избирателни системи“), Пловдив: Фаст Принт Букс, ISBN 978
60. *Пастармаджиева, Д.*, Политически субкултури в България в процеса на преход към демокрация. Партийни и поколенски субкултури: сравнителен анализ., Парадигма, София, 2013
61. *Платон*, Държавата, изд. “Наука и изкуство”, С., 1975
62. Политическата мисъл на ХХ век, Кеймбридж 2003, преведено реферирано издание с учебна и научно-изследователска цел, С., 2006
63. Политическата мисъл на ХХ век – поуки за България”, УИ “Стопанство”, С., 2006
64. *Русо, Ж.Ж.*, За обществения договор или принципи на политическото право, С., 1986
65. Ръсел, Бертранд. История на Западната философия. От предсократиците до Плотин. Т. 1, Изд. Христо Ботев, 1994
66. *Сартори, Дж.*, Теория на демокрацията, книга 1 и 2, ЦИД, С., 1992
67. *Селигмън, А.*, Идеята за гражданското общество, ИК “Критика и хуманизъм”, С., 1995
68. *Семов, М.*, Теория на политиката, С., 2000
69. Социалните науки и социалните промени в България, Сборник, изд. “Фр. Еберт”, С., 1998
70. *Стойковски, Г.*, Изгревът на белия полумесец – изгледи за нов турски век на Балканите, 2014, София
71. *Стойковски, Г.*, Македония на кръстопът/Macedonia at a crossroads, 2008, София
72. *Стойковски, Г.*, Залезът на големите разкази и изгревът на амбициозни стратегии, в „Накъде сме тръгнали“, стр. 222-234, УИ „Св. Климент Охридски“, София, 2018
73. *Стойковски, Г.*, Голямата промяна на македонската република (монография), УИ „Паисий Хилендарски“, Пловдив, 2021; ISBN 978-619-202-683-7
74. *Стойчев, Ст.*, Избирателни системи и избирателни процедури, УИ “Св. Кл. Охридски”, С., 1996
75. *Танев, Т.*, Политическата култура, УИ “Св. Кл. Охридски”, С., 2012
76. *Танева, А.*, Лидерството: Управление извън господството, УИ “Св. Кл. Охридски”, С., 2005
77. Тачър, Маргарет. Годиците на Даунинг стрет. Т. 1, Изд. Слънце, 1995
78. Тачър, Маргарет. Годиците на Даунинг стрет. Т. 2, Изд. Слънце, 1995
79. Тачър, Маргарет. Пътят към властта. Изд. Слънце, 1996
80. Тачар, Маргарет. Изкуството на държавника. Стратегии за промяна на света. Изд. Слънце, 2002
81. *Токвил, А.*, За демокрацията в Америка, I част, “Избор”, С., 1996
82. *Фишкин, Д.*, Демокрация и делиберация, изд. “ЦИД”, С., 1993

83. *Фотев, Г.*, Граници на политиката, С., 2001
84. *Хабермас, Ю.*, Структурни изменения на публичността, ЦИД, С., 1995
85. *Хайек, Фр.*, Право, законодателство и свобода, Том II, УИ “Св. Кл. Охридски”, С., 1998
86. *Хикс, С.*, Политическата система на Европейския съюз. “Парадигма”, С. 2001
87. *Хобс, Т.*, Левиатан, или материя, форма и власт на църквата и гражданската държава, изд. “Наука и изкуство”, С., 1970
88. *Хънтингтън, С.*, Сблъсъкът на цивилизациите и преобразуването на световния ред, 1999, София
89. *Цакова, И.*, Лобизъм и демокрация, Авангард-Прима, С., 2005
90. *Ценова, Р.*, Избирателната система и равнището на партийна фрагментация в Република България (1991 – 2001), Научни трудове на УНСС, С., 2004
91. Учредителните договори на ЕО и ЕС от Рим и Маастрихт. Конституцията за Европа, УИ “Св. Кл. Охридски”, С., 2005
92. Договора от Лисабон за изменение на Договора за Европейския съюз и на Договора за създаване на Европейската общност, подписан в Лисабон на 13 декември 2007 г., Официален вестник на ЕС, година 50, 17 декември 2007 г. <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:BG:HTML>
93. *Almond, G. and Powell, G.* Comparative Politics, Boston: Little, Brown, 1978
94. *Heywood, A.* Politics, Third edition, Palgrave Macmillan, 2007.
95. *Easton, D.* A System Analysis of Political Life, New York: Wiley; 1965
96. *Sartori, G.*, Parties and Party System, Vol.1, Sambrige, 1976
97. A New Handbook of Political Science, Printed From Oxford Scholarship Online (www.oxfordscholarship.com) © Copyright Oxford University Press, 2003-2007. All Rights Reserved
98. The Cambridge History of Twentieth-Century Political Thought, Cambridge University Press, 2003
99. The Concise Oxford Dictionary of Politics, Oxford, New York, Oxford University Press, 1996
100. Lacost Ives. Geopolitics. Larousse. Paris, 2006
101. Nye, Joseph S. Understanding International Conflicts. Longman classics in political science. Harvard University Press, 2009

Конспектът е приет с решение на КС на катедра „Политически науки и национална сигурност“ (протокол № 120/05.03.2025 г.) и утвърден от ФС на Факултета по икономически и социални науки (протокол № 200/21.03.2025 г.).

Пловдив
21.03.2025 г.